

D.962

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE
KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

10885
DOLNOŚLĄSKIE

1. Obiekt

KAPLICA (GROBOWA P.W. NMP?)
OB. KOŚCIÓŁ REKTORSKI P.W. ŚW. MARCINA

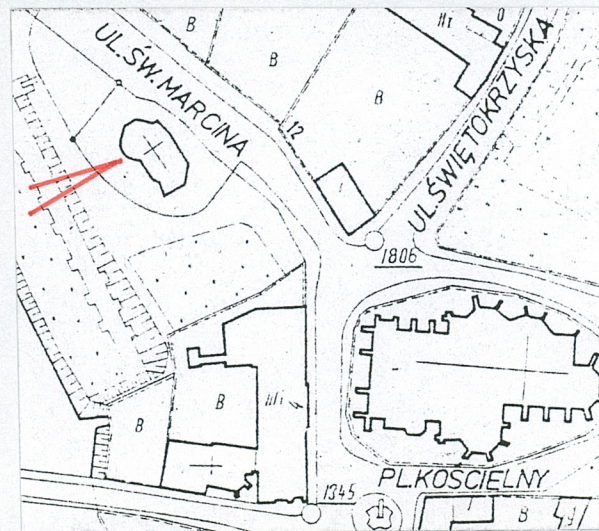
2. Czas powstania.

4 ćw. XIII, 1 p. XIV (?),
2 p. XV

WROCŁAW

1.

4. Adres

50-327 Wrocław

ul. św. Marcina

nr hipoteczny KW [redacted]

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

gmina miasto woj. Wrocław

pow. miejski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Rtislaba - poł. XI, Wartizlawia (bis.
Thietmar) potem najczęściej
Vratislavia, Breslau - do 1945 r.

7. Przynależność administracyjna przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat miasto woj. Wrocław

8. Właściciel i jego adres

Kuria Metropolitalna Wrocławska
ul. Katedralna nr 13/15
50-328 Wrocław

9. Użytkownik i jego adres

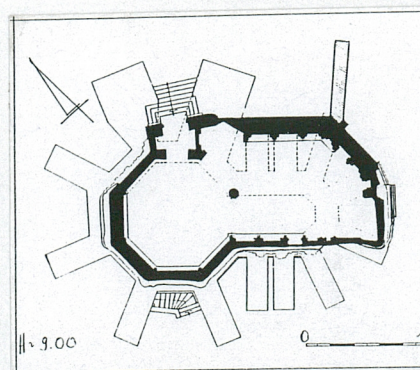
Rektorat kościoła p.w. św. Marcina
rektor ks. M. Drzewiecki
ul. św. Idziego 3/4, 50-328 Wrocław

10. Rejestr zabytków

Nr 81 / 408/81 data 06.02.1962

2.

Historia

Ustosunkowanie się do czasu powstania oraz do inspiracji i autorstwa architektury kościoła św. Marcina jest dość trudne, gdyż funkcjonuje kilka różnych poglądów naukowych na ten temat. Powojenne badania archeologiczno - architektoniczne prowadzone na terenie zamku piastowskiego na Ostrowiu Tumskim przez Kočkę, Jamkę, Kozakiewicza, Czernera i Małachowicza rzuciły nieco światła na ten temat, lecz nie rozwinęły problemu do końca.

Wrocławski kronikarz Benedykt z Poznania, piszący na pocz. XVI w. wymienia jako fundatora kościoła zamkowego św. Marcina we Wrocławiu palatyna Piotra Własta. W 1149 r. książę Bolesław Kędzierzawy zatwierdza jako własność klasztoru benedyktynów na Ołbinie kaplicę św. Marcina (infra civitatem Wratislay). Tymczasem bulla gwarancyjna Hadriana IV z 1155 r. wymienia opactwo św. Marcina jako nadane katedrze wrocławskiej. Burgemeister podaje (za Schultem), że było to opactwo premonstrantów, założone przez biskupa Waltera ok. 1148 r. i podległe katedrze, do czasu przekazania go klasztorowi na Ołbinie i to ten akt zatwierdza w 1193 r. papież Celestyn III. W l. 1241-1311 kościół św. Marcina spełniał rolę kaplicy zamkowej, po 1311 r. przeszedł ponownie w posiadanie opactwa na Ołbinie. Przynależność ta trwała do 1368 r., kiedy to przejął go biskup Przecław z Pogorzeli w zamian za kościół Wszystkich Świętych na Ołbinie. Sekularyzacja dóbr kościelnych spowodowała, że po 1810 r. kościół utracił na krótki czas funkcję sakralną, potem stał się filią kolegiaty świętokrzyskiej. W l. 1921-1939 odbywały się tu nabożeństwa w języku polskim.

Ustalono, że wszystkie wzmianki historyczne pochodzące z XIII w. nie dotyczą kościoła obecnego, lecz jakiejś budowli wcześniejszej, tzn. nieznanej nam kaplicy grodowej, natomiast dalsze, po 1311 r. związane są z kaplicą zachowaną do dziś. Stwierdzenie takie było możliwe po dokonaniu odkrywek w terenie, w wyniku których wysunięto hipotezę o istnieniu na terenie zamku czterech (trzech?) kolejnych kaplic, których domniemanej rekonstrukcji dokonał E. Małachowicz (A. Grzybkowski rekonstrukcję tę uznaje za nadinterpretację). Najstarsza z tych kaplic, kaplica grodowa (św. Marcina?), wzn. 1149 nie została zbadana, ustalono jednak jej lokalizację, i to ta kaplica była prawdopodobnie wzmiankowana w dokumentach.

Sytuacja

Kościół usytuowany jest na Ostrowiu Tumskim, na płn.-zach. od Kolegiaty Krzyża Świętego, na dawnym terenie zamku książęcego. Zlokalizowany po zachodniej stronie ul. św. Marcina, od jezdni oddzielony chodnikiem, z pozostałych stron otacza go otwarta przestrzeń placu, który powstał po zlikwidowaniu zabudowy zamkowej i miejskiej. Od zachodu teren jest obniżony i umocniony murem oporowym a sąsiadujący niewielki zieleńiec dotyka nabrzeża Odry.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA

Wzniesiony z cegły ceramicznej pełnej fragmenty (w podziemiu) z granitów polnych, mur na zaprawie wapienno - piaskowej i wapienno - cementowej (partie współczesne), zachowana w kilku fragmentach gotycka cegła pokryta glazurą bezbarwną. Niezwykle szerokie mury (1,60 - 2 - 90) i bardzo masywne przypory oktagonu oraz nieco cieńsze prezbiterium posadowione na wspólnym fundamencie, od wschodu zachowany fundament filara ganku łącznikowego do dawnego klasztoru. Przypora od strony wschodniej (nieco późniejsza) posiada wmurowane fragmenty granitowych profili.

Elementy detalu architektonicznego wnętrza z piaskowca i granitu (ławy). Lico ścian zewnętrznych i częściowo wewnętrznych ceglane, fragmenty tynkowane. W nawie (oktagon) strop belkowy nagi, wypełniony wąskimi deseczkami, wsparty na dwu stalowych podciągach, prezbiterium nakryte stropem płaskim masywnym tynkowanym, prześwit między nawą a prezbiterium (2 boki oktagonu) wsparty na okrągłym masywnym słupie z narzutem z uszlachetnionej masy cementowej, krypta sklepiona kolebkowo. Nad oktagonem dach w formie wielobocznego ostrosłupa, nad nawą dwuspadowy, wieżba wieży typowa kleszczowo - płatwiowa, wzmocniona stolcami pochyłymi, wieżba nad nawą ostrosłupowa, o belkach nachylonych pod kątem ok. 48 stopni, dachówka ceramiczna typu mnich - mniszka. Schody zewnętrzne kamienne - jednobiegowe i murowane ze szlichtą cementową - zabiegowe, wejście na strych - po drabinie, z poziomu obecnie nieistniejącego ganku. Posadzki: łamany marmur, gładź cementowa oraz lastriko. Stolarka: drzwi ramowe, płyciny z deseczek.

14. Kubatura ok. 1.760 m ³	15. Powierzchnia użytkowa ok. 157 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne Kaplica grobowa na zamku piastowskim	17. Użytkowanie obecne Kościół rektorski środowisk twórczych
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja <p>Kaplica w 1945 r. uległa zniszczeniu w 80%. Zostały zawalone wszystkie stropy, dach oraz część murów obwodowych oktogonalnej nawy, wnętrze zostało całkowicie wypalone.</p> <p>Kaplica została zabezpieczona w l. 1947-1947 i odbudowana w l. 1957-1960 wg projektu T. Kozaczewskiego. Koreferat do projektu odbudowy sporządził M. Bukowski. Podwyższono nawę przykrywając ją odrębnym dachem. Mur obwodowy nawy w partii płu.-zach. poprowadzono po obrysie pierwotnego oktagonu, wydzielając przedsionek w jego prawdopodobnym poprzednim miejscu. W 1968 r. odsłonięto i zakonserwowano pozostałości przypór, wykonano elewacje tak, aby zaznaczyć w licu fragmenty odbudowane po 1945 r. Projekt wykonał E. Małachowicz i O. Czerner. W arch. MKZ brak na ten temat informacji.</p> <p>Prace budowlano rekonstrukcyjne zostały poprzedzone badaniami archeologiczno-architektonicznymi nie tylko kościoła św. Marcina, ale całego zamku książęcego, na którego terenie kościół się znajduje - patrz literatura, poz. 4,5,9,10.</p>		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcja dachu, wyposażenie i instalacje) <p>Obiekt odbudowany w 1960 r., elementy konstrukcyjne w stanie dobrym. Zejście do krypty zawilgocone, tynki pokryte pleśnią, odpadają. We wnętrzu - w części prezbiterialnej zacieki na stropie, fragmentami odpada tynk. Elementy kamiennej dekoracji wnętrza uszkodzone, ślady uzupełnień i nieudanej konserwacji. Jest to jednak element tzw. „trwałej ruiny”. To samo dotyczy elewacji kościoła, których stan obecny jest wynikiem przemyśleń konserwatorskich projektantów.</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie <p>Kościół wymaga remontu bieżącego. Należy wykonać posadzkę w nawie. Całość wymaga odświeżenia i uporządkowania, zwłaszcza krypta, z której należy usunąć wszystkie rupiecie. Kościół winien być udostępniony do zwiedzania w określonych godzinach, o czym należy wywiesić informację.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Descriptio totius Silesiae et civitatis Regie Wratislaviensis per Barth. Stenum, H. Markgraf, Scriptores rerum Silesiacarum, t. 17, Br. 1302, tłum. T. Broniewski, mps. IHAS i T Polit. Wr.

Kodeks dyplomatyczny Śląska. Zbiór dokumentów i listów dot. Śląska - opr. K. Maleczyński, Wrocław 1956.

Zbiór dzieł Benedykta z Poznania, B.U., Dział Rękopisów, IVF188.

Dokumentacja badań na Ostrowie Tumskim w l. 1949-1963, Instytut Archeologii i Etnologii PAN O/Wrocław.

22. Bibliografia

1. H. Lutsch, Verzeichnis d. Kunstdenkmäler, Breslau 1886, t. I s. 31-33.
2. L. Burgemeister, G. Grundmann, Die Kunstdenkmäler der Stadt Breslau, 1930, t. I, s. 166-170.
3. Sztuka Wrocławia, praca zbiorowa pod red. T. Broniewskiego i M. Złata, Wrocław 1967, s. 33, 55, 72-73, 450 i 458.
4. M. Kozaczewski, koreferat do proj. odbudowy kościoła św. Marcina na Ostrowiu Tumskim we Wrocławiu, mps. bez daty, arch. MKZ.
5. E. Małachowicz, Kaplica św. Marcina na Zamku wrocławskim na Ostrowiu, Kw. A i U. nr 2, 1972, s. 85-102.
6. E. Małachowicz, Średniowieczne budowle jednofilarowe na Śląsku, w: Prace Naukowe I.H.A.S. i T. Polit. Wrocławskiej Nr 7, Seria Monografie Nr 6, Wrocław 1973, s. 47.
7. E. Małachowicz, Wrocław na Wyspach, Wrocław, 1992, s. 13-48, 225.
8. Atlas architektury Wrocławia, praca zbiorowa pod red. J. Harasimowicza, Wrocław 1997, t. I., s. 9.
9. E. Małachowicz, Romański zamek na Ostrowiu we Wrocławiu, KAiU., t. XXXVI, z. 3, 1991.

c.d. na wkładce nr 3

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Kościół św. Marcina widnieje na wielu planach aksonometrycznych Wrocławia: B. i B. Weinerów z 1562, F.H. Vrooma - F. Grossa z 1587, G. Hayera z 1591, M. Meriana z jego Topografii Śląska z 1650, M.G. Seuttera z l. 1720-30, F.B. Wernhera - J.D. Schleuena z 1741, oraz jego plan z Topographia... z l. 1742-50. Na tych planach kościół jest przedstawiony z wydłużoną nawą i poligonalnym prezbiterium oraz z wieżyczką. Ponadto kościół widnieje na panoramie Wrocławia z 1493 oraz na obrazie św. Jana Kapistrana z pocz. XVI w. (za: Sztuka Wrocławia, s.55).

Widok kościoła, rys. O. Probst, 1898, w: Z. Antkowiak, Kościoły Wrocławia, s. 38.

Kaplica w 2 poł. XIX, wg. Martina Salzmann, za: A. Żurek, Wrocławska kaplica..., s. 106.

Kaplica, l. 30. XX, wg. Hermann Hofmanna, za j.w., s. 106.

24. Uwagi różne

Dz. geod. 12, AM 27, Obr. Plac Grunwaldzki

25. Opracował

tekst

Barbara Uszałowicz-Piąty IV 2000 r.

Bup

plany, rysunki

Barbara Uszałowicz-Piąty IV 2000 r.

Bup

zdjęcia
fotograficzne

Barbara Uszałowicz-Piąty IV 2000 r.

Bup

miejsce przechowywania negatywów — archiwum autora

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładki do kart ewidencyjnych — 6 szt.

1. Miejscowość, gmina, województwo WROCŁAW miasto Wrocław woj. dolnośląskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ REKTORSKI P.W. ŚW. MARCINA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. rubryki nr 12 historia
--	--	---

c.d. rubryki nr 12 Historia

Kaplica grobowa, wzmiankowana w testamencie Henryka IV jako NP Marii (Virginis gloriosae) - to obecny kościół św. Marcina, które to wezwanie zostało później przejęte, być może z którejś kaplicy dworskiej. Hipoteza E. Małachowicza zakłada, że po zbudowaniu na terenie zamku nowej kaplicy gotyckiej (1270-1280) wraz z przebudową palatium Henryk IV podjął ok. 1284 r. budowę nowej kaplicy grobowej wraz z klasztorem przewidzianym do jej obsługi. Kaplica ta została zaprojektowana jako 3-kondygnacyjny oktagon z chórem i otrzymała wezwanie NP Marii. W swej zasadniczej bryle została ona ukończona w 1290 r., kiedy to zmarł książę Henryk IV, a całkowicie ukończono ją dopiero w 1 poł. XIV w., kiedy to założono sklepienia i wykonano kamieniarkę. Zamyśl architektoniczny zakładał, że podziemie przeznaczono na sarkofagi, zasadnicza kaplica posiadała ściany wsparte przez bardzo masywne przypory, między którymi, od północy, usytuowano wejście, a w przyporach umieszczono schody na galerię i do podziemia. Wejście prowadziło przez sklepiony przedsionek, który wspierał posadzkę galerii. Na długich przyporach wspierała się szeroka na ok. 2 metry kondygnacja galerii obiegająca oktagonálną nawę i wydłużony chór. Od wnętrza kaplicy oddzielało ją zapewne arkadowanie. Galeria ta mogła łączyć się arkadowym gankiem z klasztorem wznoszonym z pld.-wsch. strony kaplicy, o czym miałyby świadczyć zachowany fundament filara przy prezbiterium. E. Małachowicz uważa, że pierwowzoru należy szukać w krajach niemieckich, zaś forma wywodzi się od kaplic zamkowych. Podobnie L. Bergemeister sądzi, że była to kaplica grzebalna, lecz pogląd swój opiera na usytuowaniu wejścia od północy. Architekturę budynku E. Małachowicz wiąże z warsztatem budowniczego kościoła Św. Krzyża, którym wg hipotezy H. Luchsa był budowniczy Wilandus, także autor gotyckiej przebudowy zamku. Kaplica, która w chwili śmierci księcia Henryka IV znajdowała się „stanie surowym” została ukończona (sklepienia, kamieniarka) w 1 poł. XIV w. Takie datowanie wspiera zapewne pogląd M. Kutznera, który datował kamieniarkę na l. 20 XIV w.

Krytyczną analizę wyżej opisanych poglądów przeprowadził A. Grzybowski (patrz p. 22), który podważa m.in. czas i sposób fundacji kaplicy, uważając je za nieuprawnione. Autor podważa też funkcję sepulkralną kaplicy, uważając przyziemie za „substancję techniczną głównego, wyniesionego poziomu kaplicy”. Ponadto, trzecią kondygnację - galerię, Grzybowski interpretuje jako roz-

budowaną empore książęcą, gdy E. Małachowicz uważa ją za przeznaczoną dla zakonnic (cysterki), opiekunek kaplicy z pobliskiego klasztoru. Jednocześnie A. Grzybowski przesuwając (za T. Kozaczewskim) datowanie kamieniarki prezbiterium na koniec XIII w., co czyniłoby z kaplicy dzieło jednolite czasowo.

Kościół uległ przebudowie po wielkim pożarze Ostrowia w 1466 r., który strawił też kościół św. Marcina. Wtedy to zapewne rozebrano arkadową galerię obiegającą wnętrze oraz wyburzono przypory i powiększono przyziemie od strony północnej. Zachował się też opis Barłomieja Stenusa z 1512 r., który informuje nas, że kaplica była nakryta stropem ozdobionym gwiazdkami. Plan Weinera z 1562 r. przedstawia widok zewnętrzny kościoła, który w identycznej formie powtarza się na wszystkich późniejszych planach aksonometrycznych miasta. Portal pochodzi z 18 r. Dopiero zniszczenia II wojny i wymuszona przez nie odbudowa świątyni w 1960 r. nieco zmieniły tę formę.

Sam zamek w 1439 r. stał się własnością Kolegiaty Św. Krzyża i wtedy też przystąpiono do jego rozbiórki, a plan Weinera ukazuje już tylko jego pozostałości. Cały teren podzielono na 7 dworów kanoniczych, i w tej formie przetrwał on do 1810 r. Ulicę Św. Marcina przebito w 1885 r. Na fundamentach klasztoru wzniesiono kamienice zniszczone i rozebrane w 1945 r. Kaplica św. Marcina (wezwanie przeniesione z dawnej kaplicy grodowej) jest jedynym widocznym śladem zamku. W kaplicy zachowały się gotyckie sedilia ozdobione bogatym wystrojem kamieniarskim. Zaplecki ław przyściennych mają dekorację maswerkową wysokiej klasy. M. Kutzner sądzi, że jest to dzieło kamieniarzy z Marburga (lub Strasburga czy Freiburga), (Sztuka Wrocławia s.72-73).

Suplement.

Wobec niewielkiej ilości źródeł oraz ich niejasności (być może pozornej) dzieje kaplicy i opactwa św. Marcina można zrekonstruować jedynie hipotetycznie. A. Żurek (Wrocławska kaplica św. Marcina w Średniowieczu) przedstawił hipotezę, że kaplica św. Marcina powstała u schyłku X w., lub na przełomie X/XI w. jako kaplica pałacowa i usytuowana była w miejscu dzisiejszej. Wg autora za powyższym przemawia fakt, że źródła nie mówią o zmianie lokalizacji kaplicy, ponadto za powyższą nową hipotezę przemawia także sposób fundamentowania dzisiejszej kaplicy - na ogromnej ławie podfundamentowej (s. 28, 32-33).

Odnosnie samej budowy obecnie istniejącej kaplicy A. Żurek nie prezentuje nowych poglądów ustosunkowuje się jedynie do hipotez innych badaczy (gl. do A. Małachowicza) ale wysuwa nowy, lecz nieudokumentowany pogląd, że gotyckie siedziska, może pochodzą z kościoła zamkowego (?) i przeniesiono je tu po 1403 r., co z kolei zaprzeczałoby dotąd wypracowanym wnioskom.

RZUT

Kościół posiada nawę na rzucie ośmioboku, nakrytą drewnianym stropem belkowym nagim, do której od wschodu przylega część prezbiterialna, obejmująca niesymetrycznie dwa boki oktagonu, oraz zakończona od wschodu prostą ścianą o ściętym północno - wschodnim narożniku. W płn.-zach. uskoku, między wydłużonym prezbiterium a 8-boczną nawą wydzielony przedsionek na planie nieregularnego czworoboku. Poprzedzają go zewnętrzne schody wbudowane w pozostałości dwu bardzo szerokich przypór. Między pozostałościami przypór południowych oktagonu zabiegowe schody do wejścia (pod przyporą) do krypty. Krypta na rzucie oktagonu, z wydłużonym prezbiterium zamkniętym trójbocznie, obie części krypty nakryte kolebką. Krypta stanowi relikwiotę pierwotnego rzutu całego kościoła.

BRYŁA

Kościół jest obecnie budynkiem wolnostojącym, posadowionym na wyrównanej platformie, która od południa obniża się uskokiem ku nabrzeżu Odry. Bryła budynku składa się z wydłużonego prezbiterium nakrytego dachem ostrym i ośmiobocznej nawy noszącej charakter wieżowy, nakrytej dachem w formie spłaszczonego ośmiobocznego ostrosłupa. Elewacje o ceglanym licu urozmaicają ostrołukowe okna.

ELEWACJE

Elewacja o licu w cegle, różnej wielkości, faktury powierzchniowej i koloru. Dolne partie przemurowane, o bardzo nierównej powierzchni. Otaczające elewacje resztki przypór są rekonstrukcją na zachowanych fundamentach.

Elewacja północna posiada lico w dolnej partii przemurowane, z suchą fosą, w zagłębieniu której są 3 okienka piwnicy mieszczącej piec grzewczy. Piwnica ta, na nieco wyższym poziomie niż gotycka krypta, znajduje się pod partią kościoła pochodzącą z rozbudowy prezbiterium. Elewacja jest niesymetryczna, a jej przypadkowość jest wynikiem kolejnych przebudów. W części wschodniej jest podzielona gzymsem na dwie kondygnacje, gdzie w dolnej partii znajdują się dwie łukowe blendy okienne, w górnej 2 łukowe okna, jednak nie pokrywające się w osiach. Środkowa partia elewacji zawiera wysoką blendę przez półto-

rej kondygnacji, przedzieloną w połowie łukiem. Czwarta skrajna oś - to ostrołukowy (z XIX w.) otwór wejściowy poprzedzony schodami umieszczonymi między dwoma szerokimi świadkami przypór. Od zachodu, w głębi ściana oktagonальной nawy z łukowym oknem.

Elewacja wschodnia - prezbiterialna - dwuboczna, niesymetryczna, w przyziemiu, do wysokości ok. 1,50 m posiada odsadzkę ceglaną o postrzępionym licu i nierównej koronie. W ścianie na osi - głęboka ostrołukowa wnęka z uskokiem w tylnej ścianie i z małym okienkiem z drewnianą żaluzją, za którą w grubości ściany otwór i dzwon (sygnaturka), powyżej 2 ostrołukowe okna, z przemurowanym u góry otworem światła w formie łuku półkolistego. Od północy wąska przypora i fragment obcego muru.

Elewacja południowa - dwuczęściowa; składa się z trzech boków oktagonu nawy i wydłużonej elewacji prezbiterium. W przyziemiu świadki przypór, przy płd.-zach. przyporze nawy zejście do krypty schodami zabiegowymi, wejście pod przyporą łukowe, osłonięte kratą. Dolna partia całej elewacji o nierównym i postrzępionym licu, od wschodu posiada dwie wnęki - małą łukową i wielką zamkniętą łukiem wklęsło - wypukłym oraz małe kwadratowe okienko w kamiennym obramieniu. W górnej partii elewacji, w części nawowej, łukowe okno osłonięte siatką i małą łukową blendą okienną (łuk o podniesionej strzałce). W partii prezbiterium fragment gzymsu z cegły, wydzielającego górną partię i 3 ostrołukowe okna (wtórnie przemurowane?), tak że światło otworu jest mniejsze od obrzeża okna.

Elewacja zachodnia - to dwie ściany oktagonu nawy. W przyziemiu „ślady” dawnych przypór, powyżej lico muru nierówne, w partii środkowej z dwukolorowej cegły, w górnej przemurowane współcześnie. Elewacje puste.

WNĘTRZA I WYPOSAŻENIE

Oktagonalna nawa posiada ściany tynkowane, z wyjątkiem ścian przy wejściu (przebudowa powojenna). Oktagon otwiera się na część prezbiterialną prześwitem szerokości dwu jego ścian, z okrągłym słupem na narożniku między nimi. Prześwit obramiony masywnym „gurtem”, który spełnia rolę podciagu wspierającego strop prezbiterium i górne partie dwu boków nawy. Obok prześwitu, od północy - przedsionek nakryty stropem płaskim i wyprowadzony do wysokości prezbiterium (nakryty z nim wspólnym dachem). Na drugiej kondygnacji - nad przedsionkiem arkadowy prześwit na nawę, w jego stopie widoczne wejście na strych.

1. Miejscowość, gmina, województwo WROCŁAW miasto Wrocław woj. dolnośląskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ REKTORSKI P.W. ŚW. MARCINA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. rubryki nr 13 Opis + spis rysunków i fotografii + plany
--	--	--

Cztery ściany oktagonu (od południa) posiadają murowany uskok (odsadzka), przykryty kamienną płytą, w narożnikach ścian cztery kolumnienki ucięte na wysokości zaplecków sedilii prezbiterium, ustawione na wysokich kamiennych cokołach, z 6-bocznymi bazami o zbitej dekoracji. Prezbiterium wydłużone, niesymetryczne, od północy szersze od nawy (przebudowa), nakryte stropem płaskim. Ściany mają lico ceglane, strop tynkowany. Przy ścianie południowej i północnej murowane ławy z kamiennymi siedziskami, tworzą sedilia o bardzo ozdobnych zapleckach. Tworzą je ostrołuczne arkady o wklęsło - wypukłym laskowaniu, w międzyłuczach rozety. W ścianie południowej - w ciągu dekoracji - sakramentarium, które stanowi ostrołuczna wnęka obramiona wimpergą z żabkami, w tle dekoracja maswerkowa zwieńczona fryzem a' la balustradka. Od północy - w ściętej ścianie prezbiterium - dekoracja kamienna ściany w formie trzech wysokich ostrołucznych blend ujętych laskowaniem i z dekoracją maswerkową. W środkowej drewniane drzwiczki - tworzą w blendzie szafkę ścienną. Nad siedziskami wysoko okna ujęte w ostrołukowe rozglifienia, natomiast samo światło u góry wyrównane do półkola. Krypta - na rzucie ośmioboku, z wydłużonym wąskim prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Obie partie nakryte kolebką, ściany o licu ceglanym, w oktagonie przy posadzce - kamienne, sklepienia tynkowane. W prezbiterium, od północy - przejście do wyżej położonego pomieszczenia nakrytego stropem płaskim, na nieregularnym wydłużonym rzucie. Pomieszczenie to doświetlają trzy okienka, od zewnątrz w „fosie”, ponieważ są poniżej poziomu gruntu. Tu piec elektryczny, dogrzewający kościół przez dmuchawę umieszczoną w tunelu, w grubości stropu.

INSTALACJE

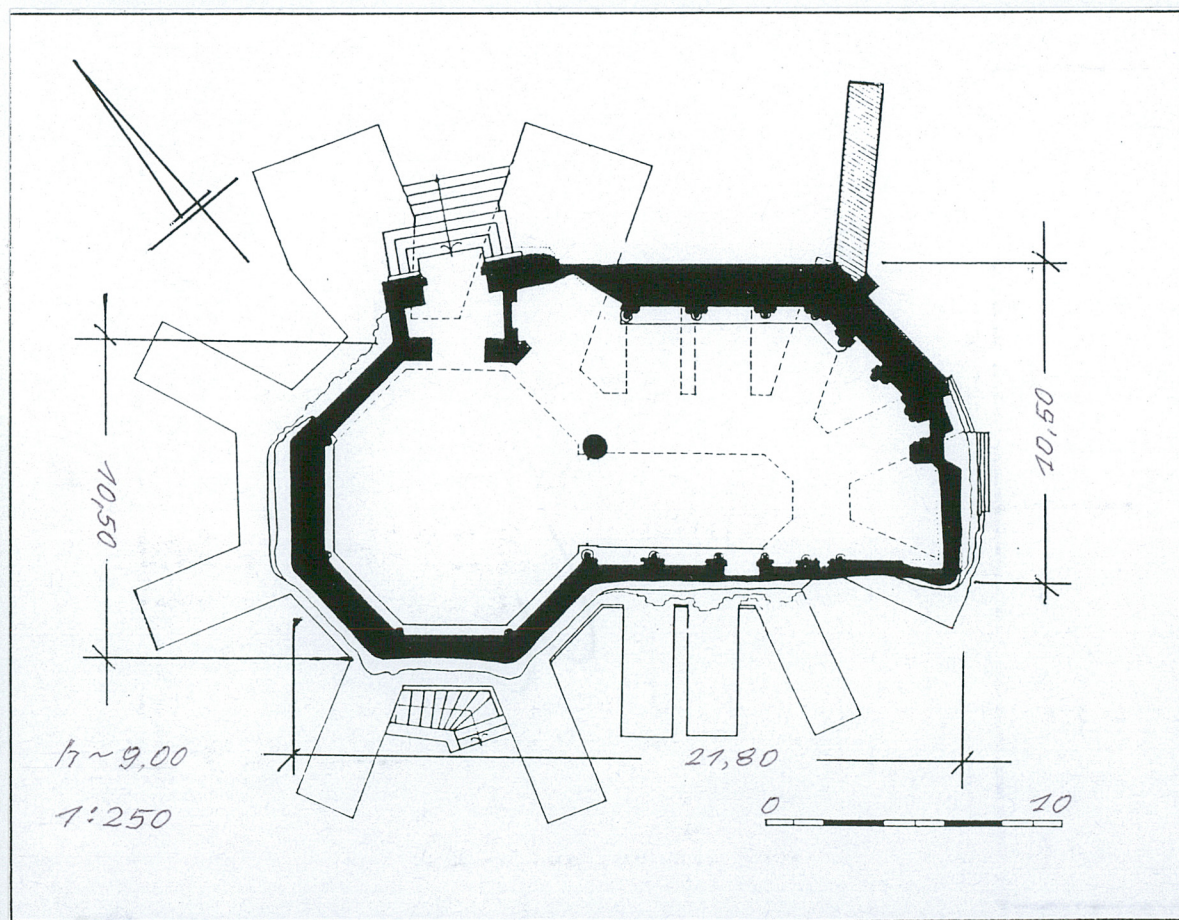
Kościół jest wyposażony w instalację elektryczną i ogrzewanie elektryczne nawiewowe (piece w piwnicy).

SPIS RYSUNKÓW I FOTOGRAFII:

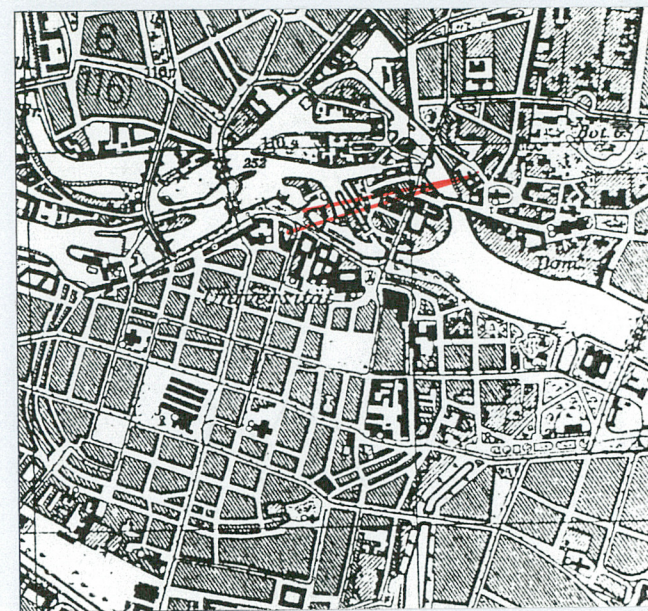
- I. Plan sytuacyjny, 1: 2000.
- II. Plan orientacyjny, 1 : 25000.
- III. Rzut przyziemia, 1: 250.
- IV. Rzut przyziemia, stan przed 1945, wg L. Burgemeister, Die Kunstdenkmäler, t.I, s. 166.
- V. Przekrój poprzeczny kościoła, stan 1945 r., mury zakreskowane - l. 1270 - 1290, mury zakreskowane linią przerywaną XIV - XV w., autor - E. Małachowicz.
- VI. Rys. wg publ. - patrz spis literatury, poz. 9.
- VII. Plan aksonometryczny Wrocławia (fragment), widoczny kościół św. Idziego, M. Merian, Topografia Śląska, przed 1650 r.
- VIII. Plan aksonometryczny Wrocławia (fragment) widoczny kościół św. Idziego, G. Hayer - 1591 r.
- IX. Kościół św. Idziego, rys. O. Probst, 1898 r., za: Z. Antkowiak, Kościoły Wrocławia, s. 38.
- X. Ruina kościoła św. Idziego, stan: 1952 r.
- XI. Ruina kościoła św. Idziego, widok na prezbiterium.
- XII. Ruina kościoła św. Idziego, widok na prezbiterium.

1. Widok od płd.-wsch.
2. Elewacja północna.
3. Widok od płn.-wsch.
4. Prezbiterium.
5. Elewacja południowa, widoczny mur oporowy platformy.
6. Elewacja południowa.
7. Lico elewacji nawy.
8. Mur przy kościele (strona północna).
9. Elewacja nawy - od zachodu.
10. Widok na nawę.
11. Strop w nawie.
12. Widok na prezbiterium.
13. Sedilia, prezbiterium, strona południowa.

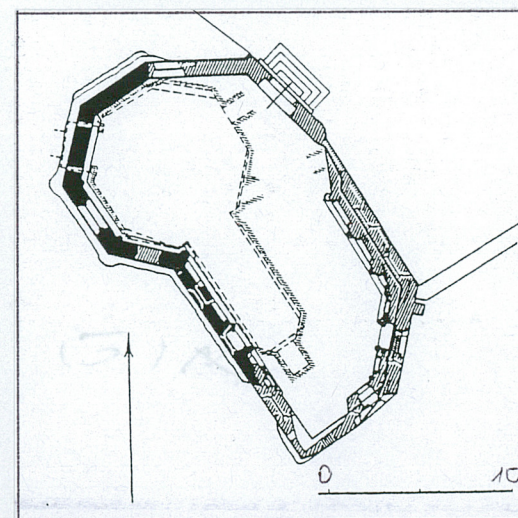
14. Dekoracja południowej ściany prezbiterium.
15. Gotyckie sakramentarium.
16. Krypta.
17. Krypta, widok w kierunku wschodnim.
18. Prezbiterium krypty, w ścianie północnej widoczne wejście do położonej nieco wyżej piwnicy.
19. Okienko tunelowe w nawie krypty - prowadzące do piwnicy północnej

III.

II.

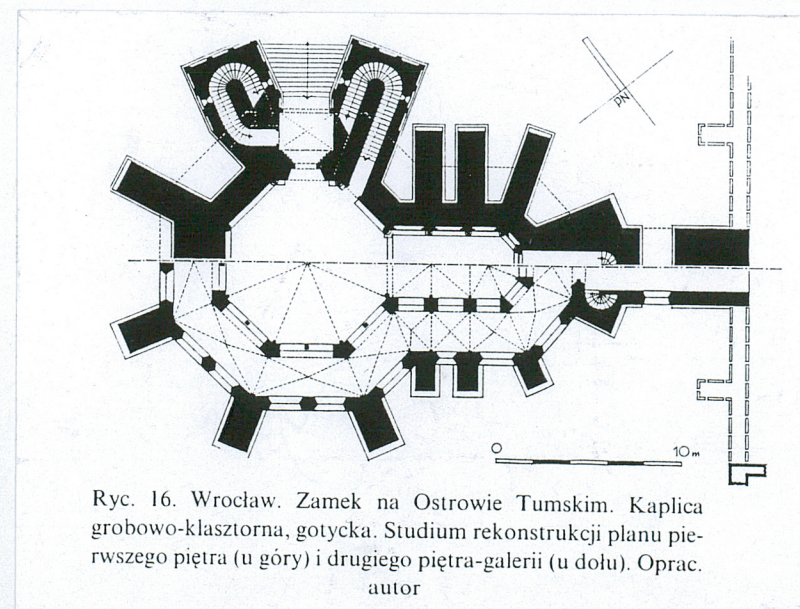
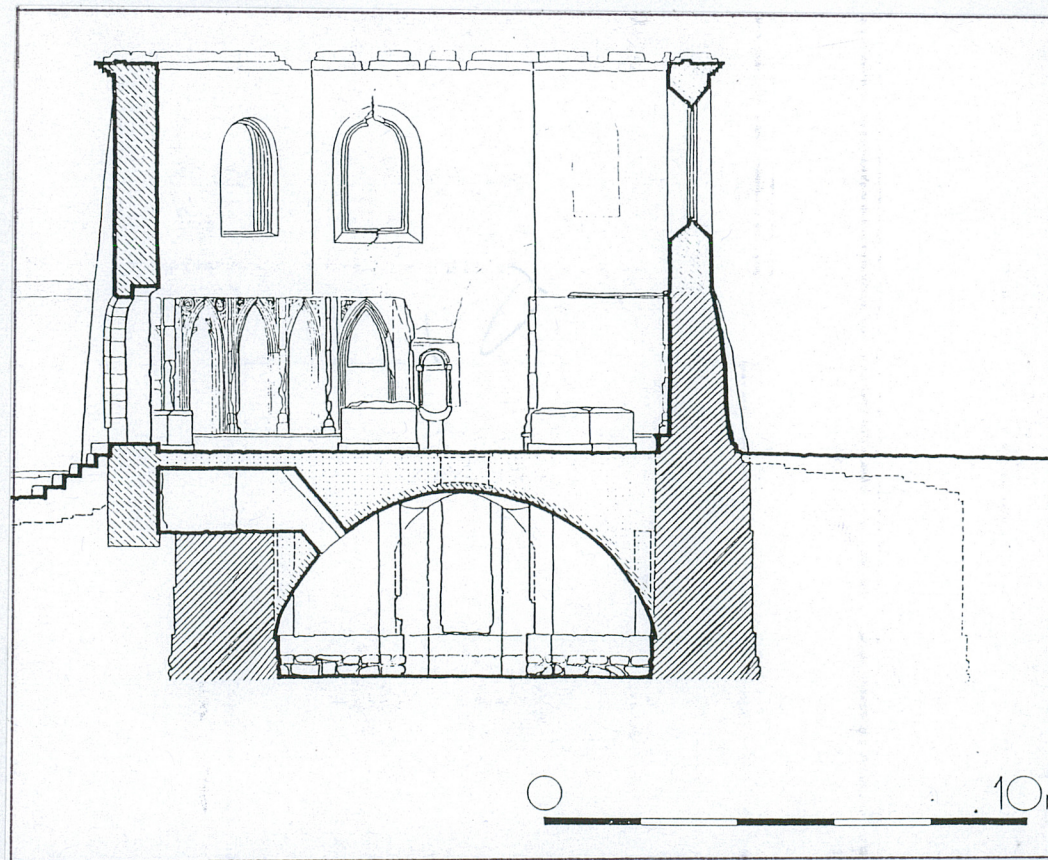

IV.

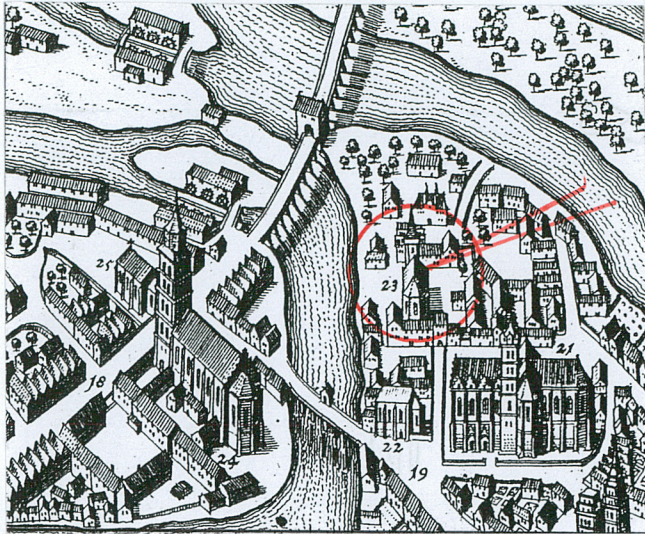
1. Miejscowość, gmina, województwo WROCŁAW miasto Wrocław woj. dolnośląskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ REKTORSKI P.W. ŚW. MARCINA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C.d. rubryki nr 22 bibliografia + rysunki
--	--	---

c.d. rubryki nr 22 bibliografia

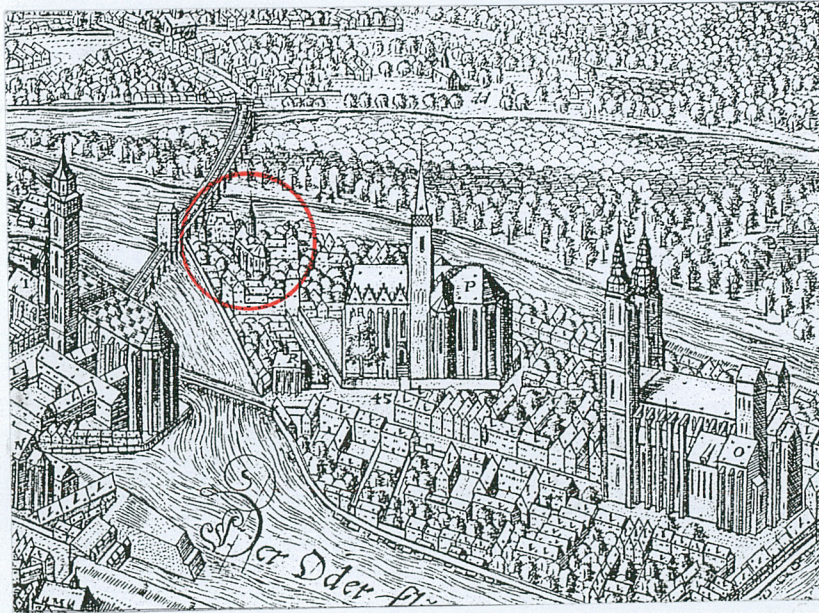
10. E. Małachowicz, Wrocławski zamek książęcy i kolegiata św. Krzyża na Ostrowie, Wrocław 1994.
11. A. Grzybowski, O wrocławskich kaplicach zamkowych, w: Kw. A. i U., T. 39, z. 3, Warszawa 1994, s. 221-230, z cyklu Polemiki.
12. A. Żurek, Wrocławska kaplica Św. Marcina w Średniowieczu. Wrocław 1996.

Ryc. 16. Wrocław. Zamek na Ostrowie Tumskim. Kaplica grobowo-klasztorna, gotycka. Studium rekonstrukcji planu pierwszego piętra (u góry) i drugiego piętra-galerii (u dołu). Oprac. autor

VII -

VIII -

IX -

1. Miejscowość, gmina, województwo

WROCŁAW
miasto Wrocław
woj. dolnośląskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ REKTORSKI P.W. ŚW. MARCINA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Fotografie

XII.

XI.

XI.

3

5

4

6

1. Miejscowość, gmina, województwo

WROCŁAW
miasto Wrocław
woj. dolnośląskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ REKTORSKI P.W. ŚW. MARCINA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Fotografie

7.

9.

10.

8.

11.

13.

12.

14.

15.

1. Miejscowość, gmina, województwo

WROCŁAW
miasto Wrocław
woj. dolnośląskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ REKTORSKI P.W. ŚW. MARCINA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Fotografie

16.

18.

19.

17.